

Handläggare: Madeleine Hagerth
Telefon: 08-508 21 051

Kvalitetsredovisning för kommunala förskolor i Älvsjö läsåret 2008/2009.

Övergripande bild av verksamheten

Förskolorna ingår i verksamhetsområdet barn och ungdom, där också individ- och familjeomsorgens enhet för barn och familj ingår liksom Nätverkshuset med öppen förskola, parklek, mötesplatser för ungdomar, Ungdomens hus, fältarbetare, familjerådgivare och nätverksledare. Verksamhetsområdet leds av en verksamhetsområdeschef. Förskoleorganisationen består av sex resultatenheter som var och en leds av en förskolechef.

Enhet 1

Akleja	Aklejavägen 19
Långsjö	Gårdsstigen 19
Rödkulla	Långsjövägen 56
Våga vilja	Gårdsstigen 1

Enhet 3

Baltazar	Västerängsvägen 5
Muminstugan	Vantörsvägen 150
Snöripan	Snöripsvägen 32
Familjedaghem	2 st i Herrängen

Enhet 5

Citrusgården	Folkparksvägen 161
Prästängen	Prästgårdsgränd 16
Solängen	Solberga Ängsväg 4

Enhet 2

Lillskogen	Karlsundsvägen 10
Matrisen	Långsjövägen 14
Mullegården	Långsjövägen 33
Solkatten	Älvsjövägen 62

Enhet 4

Skogsläntan	Sulvägen 62
Vandrarskon/	Sulvägen 22
Trollsländan	

Enhet 6

Sjöstjärnan	Rävnäsvägen 77-79
Sylvester	Sylvestervägen 2-6
Äppelängen	Täckhammarsv. 21
Familjedaghem	2 st i Solberga

Under våren 2009 har förskolorna Solkatten och Trollsländan öppnat ytterligare en avdelning var. Barnomsorgsgarantin har uppfyllts under hela läsåret.

Förutsättningar

Barn

	Små 1-3 år	Stora 4- 5 år	Totalt	Varav med annat modersmål än svenska	Andel
Inskrivna barn 2008-09-30	569	380	949	159	17 %
Inskrivna barn 2009-03-31	414	607	1 021	223	22 %

Personal

	Antal barn- skötare	Förskollärare antal	%	Antal övrig personal	Totalt antal anställda	Varav med annat modersmål än svenska	
2008-03-31	102,54	65,63	37 %	10,38	178,55	-	-
2008-08-31	91,54	77,46	44 %	8,68	177,68	-	-
2009-08-31	92,16	84,11	45 %	10,50	186,77	38	20 %

Antalet personal är omräknat till heltidsanställningar.

Vårterminen 2008 var andelen förskollärare 37 %, 11 avdelningar saknade förskollärare. Höstterminen 2008 var andelen förskollärare 44 %, 7 avdelningar saknade förskollärare. Höstterminen 2009 har andelen förskollärare ökat till 45 %, 4 avdelningar saknar förskollärare. Målet är att varje förskoleavdelning ska ha minst en förskollärare och att den totala andelen förskollärare ska öka.

Systematiskt kvalitetsarbete

Med utgångspunkt i läroplanen och kommunfullmäktiges budget har verksamhetsområdeschefen tillsammans med förskolecheferna tagit fram förslag till nämndmål för förskolan, som stadsdelsnämnden fastställt i samband med beslut om verksamhetsplan. Nämndmålen har täckt in vart och ett av läroplanens områden; *normer och värden, utveckling och lärande, barns inflytande, skola och hem samt samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet.*

Förskolorna har i sina verksamhetsplaner arbetat fram enhetsspecifika åtaganden med tillhörande arbetssätt och planer för uppföljning. Åtagandena har utgått ifrån nämndens mål. Förskolorna har också skrivit in de åtaganden som vänder sig till brukarna i sina kvalitetsgarantier för 2009. Förvaltningsledningen har tillsammans

med utvecklingssekreterarna gått igenom samtliga enheters förslag till kvalitetsgarantier. Slutligen har kvalitetsgarantierna fastställts av stadsdelsnämnden.

Varje förskola har genomfört en utvärdering av sitt arbete och beskrivit vilka mål och åtaganden man har uppnått och hur man nått dessa. Denna självvärdering är ett viktigt underlag för enheternas kvalitetsredovisningar. Flera förskolor har också testat det självvärderingsmaterial som stadsledningskontoret arbetat fram och som ska användas nästa läsår. För att ytterligare förbättra kvalitetsarbetet har förskolecheferna, pedagogiska ledarna samt en representant per förskola deltagit i utbildningsförvaltningens utbildning i lokalt kvalitetsarbete. I detta sammanhang har förskolorna börjat ta fram kriterier till åtagandena för att tydliggöra innebörden och underlätta utvärderingen.

På många förskolor samlas den pedagogiska dokumentationen i en för barnen egen portfoliopärm. Syftet med portfolio är att stimulera barnets utveckling och dokumentera barnets läroprocesser. Den används också som underlag för planering och vid utvecklingssamtal med föräldrarna. Pedagoger och föräldrar reflekterar tillsammans över hur barnet utvecklas i samband med utvecklingssamtalet som genomförs minst en gång per år.

Förskolornas förskoleråd träffas ett par gånger varje termin där föräldrar, förskolechef och representanter för pedagoger för en dialog om olika verksamhetsfrågor. Även föräldramöten genomförs på avdelningarna då planering och utvärdering finns med på dagordningen. Förskolorna tar tillvara föräldrarnas synpunkter, klagomål och förbättringsförslag.

Stadens brukarundersökning och inspektörsrapporter ligger också till grund för bedömningen av måloppfyllelsen. Svarsfrekvensen på vårens brukarundersökning var endast 37 % men ändå högst i staden. Resultatet ska liksom föregående år diskuterats och analyserats av föräldrar och personal som ett underlag för fortsatt kvalitetsutveckling vid den egna förskolan.

Resultatenhet 4 med förskolorna Trollsländan och Skogsglantan har under januari varit föremål för inspektion. Förskoleinspektörernas rapport finns med som bilaga till kvalitetsredovisningen.

Verksamhetsområdeschefen har tillsammans med utvecklingssekreteraren genomfört dialogmöten med samtliga sex förskolechefer och deras pedagogiska ledare i två grupper som ett led i uppföljningen av förskolornas kvalitetsredovisningar. Vid dessa möten har man framfört synpunkter på de övriga två resultatenheternas redovisningar samt därefter gjort justeringar i sina egna. Diskussionerna på dessa möten liksom enheternas kvalitetsredovisningar har bl.a. legat till grund för årets kvalitetsredovisning för Älvsjös kommunal förskolor.

Alla förskolor har genomfört kompetensutveckling för att utveckla arbetsmetoder och höja kvaliteten i förskolan, vilket bidragit till en positiv utveckling på flera områden. Tre barnskötare vidareutbildar sig för närvarande till förskollärare och fyra barnskötare har under läsåret genomgått fördjupningsutbildning.

Ledarskapet är centralt för hur enheterna fungerar. Ett gott ledarskap skapar förtroende och tillit till att förskolan förmår att uppfylla sitt uppdrag. Läsåret har präglats av ett intensivt utvecklingsarbete framförallt vad det gäller uppbyggnad av enheternas interna organisation. Nya förskolechefer tillsattes under våren 2008 och därefter har pedagogiska ledare anställts på enheterna. Man håller nu på att hitta former för hur den pedagogiska ledningen ska organiseras på enheterna. Från hösten 2009 kommer, förutom administrativa möten med förskolecheferna, även pedagogiska möten att hållas där också de pedagogiska ledarna ingår.

En av förskolecheferna har genomgått den statliga rektorsutbildningen och tre av förskolecheferna har sökt till den nya rektorsutbildningen som startar hösten 2009. Målet är att samtliga förskolechefer ska ha genomgått rektorsutbildningen.

Åtgärder för utveckling från föregående kvalitetsredovisning

Här framgår inom vilka områden utvecklingsarbetet skulle lägga tonvikten vid läsåret 2008/2009. De åtgärder som vidtagits framgår under respektive målområde.

Lokalt kvalitetsarbete

Förskolornas beskrivning av sina resultat och därmed också analysen och bedömningen av måluppfyllelsen skulle utvecklas och arbetet med portfolio och övrig dokumentation skulle beaktas. Utbildningsförvaltningens utbildning i lokalt kvalitetsarbete som utvecklingssekreteraren, förskolecheferna, de pedagogiska ledarna och en personal per förskola deltar i sedan 2008 har varit ett stort stöd i detta arbete. Resultatet av arbetet framgår under föregående avsnitt.

Likabehandling och genusarbetet

Arbetet med likabehandlingsplanerna liksom planer för jämställdhets- och genusarbetet skulle utvecklas. Förskolecheferna samt personal som ingår i genusnätverken var i början av 2009 på studiebesök i Gävle, där några förskolor kommit långt i detta arbete. Resultatet av arbetet redovisas under avsnittet Normer och värden.

Hälsofrämjande arbete

Det hälsofrämjande arbetet skulle ha särskild fokus på ekologisk kost och förskolorna skulle genomföra kompetensutveckling och planering för att KRAV-certifieras 2010. Resultatet av arbetet redovisas under avsnittet Utveckling och Lärande.

Språkutveckling

Språkutvecklingen är ett ständigt pågående utvecklingsområde och fokus skulle ligga på att hitta metoder för att ta vara på den språkliga kompetensen hos de flerspråkiga pedagogerna. Resultatet av arbetet redovisas under avsnittet Utveckling och Lärande.

Förskola och hem

Informationen på förskolornas hemsidor skulle förbättras liksom metoderna för föräldrasamverkan. Resultatet av arbetet redovisas under avsnittet Förskola och hem.

Förskola - skola

Samarbetet med skolan kring övergångarna för barnen behövde samordnas så att det fungerar på liknande sätt för alla förskolor och skolor i Älvsjö. Resultatet av arbetet redovisas under avsnittet Samverkan.

Mål/Åtaganden

Normer och värden

Utvärdering av likabehandlingsplan/plan kränkande behandling

En likabehandlingsplan är upprättad på varje förskola.

Förskolan har en tradition att vara lyhörda och tidigt få fatt i om det förekommer kränkningar och konflikter bland barnen. Pedagogerna är bra på att upptäcka eventuella tendenser till kränkningar och då involvera barnen i lösningar på ett konstruktivt sätt.

Förskolorna arbetar också mycket med värdegrundsfrågor, både i vad man har för uppfattning som pedagog och i arbetet med barnen. I värdegrundsarbetet med barnen utgår man ofta från olika frågeställningar vid intervjuer och har regelbundna samtal kring hur man förhåller sig till varandra, hur man är en bra kompis och pedagogerna har en vägledande roll i konflikthantering i arbetet med barnen. Värdegrundsarbetet är ett arbete som pedagogerna arbetar med dagligen eftersom värdegrunden genomsyrar hela verksamheten.

Alla förskolor har dock inte arbetat aktivt med likabehandlingsplanerna. De behöver revideras, förankras och implementeras så att de används på ett medvetet sätt. Rutinerna för hur den introduceras för att göra nya pedagoger, vikarier och föräldrar delaktiga i planen behöver också ses över.

NÄMNDMÅL:

Förskolan ska medvetet arbeta med barns förståelse för likabehandling, ömsesidig respekt och jämställdhet

Indikator	Periodens utfall	Årsmål	Period
Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende normer och värden	85		2009

Bedömning och analys

Målet har uppnåtts. I förskoleenkäten instämmer 85 % av föräldrarna i de påståenden som finns för målområdet. Nämndmålet kommer att omformuleras inför 2010.

Förskolorna har kommit en bit på väg i jämställdhetsarbetet. Studieresan till Gävle resulterade i ett beslut att utbilda flera genuspiloter och vidareutbilda de nuvarande för att genus och jämställdhetsarbetet ska få ett större genomslag i verksamheten. Flera förskolor har förändrat den pedagogiska lekmiljön tillsammans med barnen utifrån observationer, dokumentationer och barnintervjuer. Detta har inneburit att lekmiljön är mer könsneutral och mer anpassad efter barnens intresse och behov. Barnen leker nu mer gränsöverskridande. Pedagogerna har blivit mera medvetna om sin betydelse och vikten av sin roll i hur de introducerar miljön och materialet. De är mer uppmärksamma på hur de tilltalar pojkar respektive flickor. Barnen gör i större utsträckning egna val av aktiviteter. Både pojkar och flickor finns i olika lek-konstellationer under hela dagen på förskolan. Arbetet måste fortsätta med att utforma både ute- och innemiljön så att den blir mer könsneutral. Matematik och teknik är ett eftersatt område och utbudet i behov av utveckling liksom pedagogernas medvetenhet i ämnesområdet.

Pedagogerna har också blivit mer medvetna om att lyfta fram olikheter och likheter som en tillgång i barngruppen och arbetslaget. De använder också mer medvetet litteratur, musik och sånger från alla delar av världen för att väcka tankar och nyfikenhet kring människors olikheter. Flera förskolor har arbetat och fördjupat sig i olika projekt, där barnen har fått möjlighet att möta andra barn med en annan bakgrund och med andra erfarenheter och där dramaövningar och skapande har använts som uttrycksmedel. Barnen har fått möjlighet att ta ställning till olika etiska dilemman och fokus har legat på barnens lärandeprocess och inte slutresultatet. Några förskolor har arbetat med våra svenska traditioner men varit sämre på att ta in andra kulturer. Alla förskolor behöver få mer kunskap om interkulturellt förhållningssätt.

De flesta barngrupperna är fungerande grupper ur ett socialt perspektiv. Barnen hjälper ofta varandra och visar empati och saknar varandra vid frånvaro. De klarar i stor utsträckning att själva lösa konflikter som uppstår och de reagerar på orättvisor. Barn i behov av särskilt stöd är väl integrerade i barngrupperna och de

får adekvat stöd. Arbetet med att lyfta fram olikheter som en tillgång i barngruppen skapar tolerans och ett tillåtande klimat.

Pedagogerna använder sig inte fullt ut av varandras kompetens och behöver bli bättre på att använda sina olikheter som tillgång. Det är viktigt att hela tiden hålla diskussioner och reflektioner levande i arbetslagen. För detta behövs tydligare och enklare underlag för att hjälpa pedagogerna i arbetet kring reflektion, analys och utvärdering. Den pedagogiska dokumentationen behöver utvecklas.

Utveckling och Lärande

NÄMNDMÅL:

Stadsdelsnämnden ska bidra till att värna och utveckla en hållbar och attraktiv livsmiljö

NÄMNDMÅL:

Stadsdelsnämnden ska stödja, anordna och erbjuda kulturaktiviteter för barn, ungdomar, äldre och personer med funktionsnedsättning

NÄMNDMÅL:

Förskolan ska prioritera utvecklingen av arbetet med barns språk-och kommunikationsförmåga för att stärka barnens identitet och självkänsla samt lägga en bra grund för fortsatt skolgång

NÄMNDMÅL:

Förskolan ska utveckla ett hälsofrämjande arbete med fokus på kost och rörelse

Aktivitet	Startdatum	Slutdatum
Förskolorna ska genomföra kompetensutveckling och planering i syfte att KRAV-certifieras 2010	2009-01-01	2009-12-31

Bedömning och analys

Målen har uppnåtts. I förskoleenkäten instämmer 76 % av föräldrarna i de påståenden som finns för målområdet. Två nämndmål kommer att omformuleras och ett kommer att tas bort inför 2010.

Barnen har fått besöka biblioteket/bokbussen, museer och teatrar. Besöken har i några fall sammankopplats med befintliga projekt. Barnen talar om sina kulturella

upplevelser, ställer nya frågor, får många nya tankar, funderingar och lösningar, som har kopplingar till pågående projekt. Många av pedagogerna använder sig av dans, drama, rörelse, litteratur och bild på ett mer medvetet sätt. Barnen har då visat ett ökat intresse för musik och litteratur samt utvecklat sin förmåga att uttrycka sig och bearbeta känslor. Barnen ska få arbeta med alla sina sinnen och därmed behöver flera pedagoger kompetenshöjning i skapande uttrycksformer.

Alla pedagoger har varit på språkföreläsning med Veli Toumela, vilket resulterat i högre språkmedvetenhet hos pedagogerna. Fler pedagoger använder nu ett vårdat, rikt och varierat språk. Denna medvetenhet ger avtryck i barngruppen. På några förskolor benämner pedagogerna tydligt och konkret allt i barnens omgivning och inomhusmiljön är anslagen med bilder/text, symboler och bokstäver. Flera barn har ökat sitt ordförråd och sin språkliga förmåga liksom att göra sig förstådda via kroppsspråket. Barnen har intresse för att prata och berätta, både enskilt och i grupp. Mycket kommunikation har uppstått i barngrupper kring barnens olika projekt. Barnen är också mycket engagerade och intresserade av sin portfolio. När pedagogerna dokumenterar barnens tankar, idéer och alster har barnen blivit uppmärksamma och medvetna om skriftspråket. Barnen använder sig av matematiska begrepp och logiskt tänkande under den fria leken. Det pågår mycket dokumentation men pedagogerna behöver mer kunskap i pedagogisk dokumentation där barnen blir mer delaktiga och man använder mer av reflektion och analys.

De flerspråkiga pedagogerna på förskolan har till uppgift att stärka olika modersmål. Vid en del förskolor har barn med annat modersmål än svenska en modersmålspedagog som kommer och är delaktig i verksamheten. Ett språkprogram/policy håller på att utarbetas för stadsdelsförvaltningens förskolor. Detta ska omfatta alla barns språkutveckling och därmed också förändra arbetssätten för barn med annat modersmål än svenska.

Förskolorna har en väl balanserad dagsrytm där lek, lärande, måltider, vila och rörelse vävts samman. Några förskolor har börjat införa långa, ostörda stunder av lek där det finns möjlighet för barnet att befinna sig i lärocykelns alla delar med aktivitet, repetition och reflektion. Detta kommer att medföra mer ostyckad tid för varje barns behov av koncentration och reflektion. Barnen har fått många möjligheter att utveckla sin fin- och grovmotorik samt lärt sig att uppskatta rörelseaktiviteter. Utevistelsen har prioriterats och förskolornas gårdar har använts mer medvetet. Regelbundna besök har gjorts i skogar och parker. Några förskolor har regelbundna dans- och rörelsepass. Både ute- och innemiljön behöver utvecklas så den blir mer lockande, utmanande och stimulerande samt inbjuder till mer fysiska aktiviteter och experimenterande där barnens intresse och behov får styra.

Förskolorna har pedagogiska måltider där man samtalar kring matens betydelse och hur den påverkar kroppen både positivt och negativt. Barnen har därmed fått kunskap om matens betydelse för hälsan. Barnen uppmuntrar varandra att äta frukt och grönsaker. Förskolornas köksor har deltagit i praktisk och teoretisk utbildning för att få mer kunskap om ekologisk matlagning. Det har medfört en större

medvetenhet och ett intresse att påverka leverantörerna att erbjuda ekologiska och närproducerade livsmedel. Andelen ekologiska livsmedel har ökat. Produkter med hög sockerhalt har reducerats från matsedeln. Under året har förberedelser gjorts för att KRAV-certifiera förskolorna från 2010. Detta innebär att sex livsmedel ska vara kravmärkta (kaffe, mjölk, bregott, mjöl, morötter, vitkål).

Barns inflytande

NÄMNDMÅL:

Förskolan ska ge alla barn möjlighet att delta i planering och utvärdering av sitt lärande och sin utveckling

Indikator	Periodens utfall	Arsmål	Period
Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende barns inflytande	74		2009

Bedömning och analys

Målet har uppnåtts. I förskoleenkäten instämmer 74 % av föräldrarna i de påståenden som finns för målområdet. Nämndmålet kommer att omformuleras inför 2010.

Pedagogerna har en ökad medvetenhet om vikten av barns delaktighet och inflytande samt större tilltro till barnens kompetens. Barnen är nu mer delaktiga och får större ansvar i den dagliga verksamheten. Barnen har deltagit i olika samarbetsformer och beslutsfattande och lärt sig att förhandla och motivera sina val. Lekmiljön på flertalet av förskolorna är nu utformad så att barnen kan göra egna val och därmed få inflytande över sin vardag. Miljön har utvecklats genom att bl.a. skapa rum i rummet. Materialet har placerats väl synligt i barnens höjd och överskådligt för alla oavsett ålder, mognad eller kön, vilket inspirerat till att undersöka sitt intresseområde mer. I arbetet med portfolio har barnen varit med om att välja vissa delar av innehållet, vilket gör dem mer aktiva i sitt eget lärande.

Förskolorna behöver utveckla metoderna när det gäller att ta in barnens tankar kring vad de önskar att göra och arbeta mer systematiskt med intervjuer och observationer. Den pedagogiska dokumentationen behöver utvecklas för att ge större möjlighet till reflektion och analys. Barnen bör få bli mer delaktiga i val av projekt samt förändring av ute- och innemiljön.

Förskola och hem

NÄMNDMÅL:

Förskolan ska ge alla föräldrar möjlighet att delta i planering och utvärdering av barns lärande och utveckling

Indikator	Periodens utfall	Arsmål	Period
Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende förskola och hem	71		2009

Bedömning och analys

Målet har delvis uppnåtts. I förskoleenkäten instämmer 71 % av föräldrarna i de påståenden som finns för målområdet. Nämndmålet kommer att omformuleras inför 2010.

Vid förskoleråd/föräldramöten har föräldrarna fått möjlighet att diskutera förbättringsområden utifrån förskoleundersökningen som gjordes 2008. Förskolorna har sedan beaktat detta i sin verksamhetsplan 2009. Detsamma kommer att gälla för 2009-års förskoleundersökning. Det finns också ett centralt förskoleråd för kommunikation mellan central och lokal nivå. En representant från varje förskoleråd bjuds in för att utbyta information och diskutera angelägenheter som rör förskoleverksamheten i Älvsjö.

Många förskolor använder sig av metoder för föräldraaktiv inskolning som innebär att föräldrarna är delaktiga i all moment under dagen. Detta gynnar samarbetet mellan förskola och hem. Vid utvärderingarna visar det sig att föräldrarna känt sig delaktiga och fått kunskap om helheten samt blivit förtroga med verksamheten och lärt känna pedagogernas arbets- och förhållningssätt. Några förskolor låter också föräldrarna prova på olika pedagogiska aktiviteter på föräldramöten. Några förskolor behöver utveckla, organisera och planera inskolningsperioden på ett bättre sätt.

Vid utvecklingssamtalen används barnen portfolio till viss del liksom individuella utvecklingsplaner, för att visa barnets utveckling och lärande. Föräldrarna har uttryckt uppskattning av både portfolio pärmen och pedagogernas dokumentationer. De ser nu sitt barns utveckling och lärande tydligare än tidigare. Föräldrarna uttrycker att det dagliga mötet vid lämning och hämtning har störst betydelse för att de ska känna sig trygga och delaktiga. Förskolorna behöver bli bättre på hur man använder pedagogisk dokumentation för att följa barns utveckling och lärande samt få en tydlig koppling mellan portfolio och individuell handlingsplan.

De flesta förskoleråd fungerar väl och föräldrarna upplever att det är ett bra sätt att få inflytande i verksamheten. Föräldrarna kommer med både beröm och kritik. En del föräldrar uttrycker att de inte får tillräcklig information angående personal och andra förändringar samt att de vill ha snabbare informationsgång. Några har haft problem med att få ut informationsbrev då det varit svårt att nå alla via e-post. Det krävs ett fortlöpande arbete med att se över alla informationskanaler, hur förskolorna kan bli tydligare samt vad och hur de informerar. Förskolorna har börjat utveckla sina hemsidor men de måste förbättras ytterligare.

Samverkan

NÄMNDMÅL:

Förskolan ska i samarbete med föräldrar och skola utveckla former för en bra övergång till skolan

Indikator	Periodens utfall	Arsmål	Period
Andel nöjda föräldrar i förskoleundersökningen avseende samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet			2009

Bedömning och analys

Målet har delvis uppnåtts. Det finns inga påståenden i förskoleenkäten för målområdet.

De flesta blivande förskoleklasseleverna har haft ett överlämnandesamtal och ett skolbesök, vilket skapat en tryggare övergång till skolan. Några förskolor lyfter barnens intresse och behov samt visar på barnens utveckling och lärande genom portfolion, enligt överenskommelse med föräldrarna. Föräldrar har uttryckt att de blev tryggare i övergången till skolan när de träffat skolans pedagoger och fått möjlighet att ställa frågor om förskoleklassverksamheten. Samverkan med Solbergaskolan har vidareutvecklats mest under läsåret. Förskolorna inom respektive enhet kommer att samarbeta mera emellan, där det inte finns 5-årsgrupper, för att öka kontakten mellan de blivande skolbarnen. Barnen behöver också bli mer delaktiga i avslutningssamtalet på förskolan.

Det har fortfarande varit oklart hur överlämnandesamtalet ska gå till och Älvsjös kommunala skolor gör olika både vad gäller antal besök och intresset av portfoliopärmen. Några förskolor upplever att skolan inte är intresserad eller har tid med ett samarbete med förskolan sedan skolan överfördes till

utbildningsförvaltningen. Nya samarbetsformer behöver utvecklas på flera skolor för att skapa naturliga möten där barnen på förskolan får bekanta sig med skolans miljö och skolan kan närma sig förskolan för att utveckla en samsyn.

Samverkansöverenskommelsen mellan stadsdelsförvaltningen och utbildningsförvaltningen ska också utmynna i en handlingsplan för övergången förskola-skola-särskola. Detta arbete har påbörjats under våren.

Sammanfattande analys och bedömning av måluppfyllelsen och lärdomarna under läsåret

Förskoleverksamheten följs kontinuerligt upp. Vid bedömning och analys av resultatet och därmed också måluppfyllelsen har förskolorna använt sig av observationer, dokumentationer, barnintervjuer, reflektioner tillsammans med barnen, självutvärdering, dagliga samtal tillsammans med barn och föräldrar, utvecklingssamtal, förskoleråd, föräldramöten samt brukarundersökningen.

De flesta nämndmål kommer att omformuleras inför 2010.

Normer och värden

Inom målområdet *normer och värden* har förskolorna arbetat på ett mycket bra sätt för att nå måluppfyllelsen och målet har uppnåtts.

Alla förskolor har dock inte arbetat aktivt med sina likabehandlingsplaner. De behöver revideras, förankras och implementeras så att de används på ett medvetet sätt. Rutinerna för hur den introduceras för att göra nya pedagoger, vikarier och föräldrar delaktiga i planen behöver också ses över.

Arbetet måste fortsätta med att utforma både ute- och innemiljön så att den blir mer könsneutral.

Alla förskolor behöver få mer kunskap om interkulturellt förhållningssätt. Pedagogerna använder sig inte fullt ut av varandras kompetens och behöver bli bättre på att använda sina olikheter som tillgång. Det är viktigt att hela tiden hålla diskussioner och reflektioner levande i arbetslagen. För detta behövs tydligare och enklare underlag för att hjälpa pedagogerna i arbetet kring reflektion, analys och utvärdering. Den pedagogiska dokumentationen behöver vidareutvecklas.

Utveckling och lärande

Inom målområdet *utveckling och lärande* har förskolorna arbetat på ett mycket bra sätt för att nå måluppfyllelsen och målen har uppnåtts.

Barnen ska få arbeta med alla sina sinnen och därmed behöver flera pedagoger kompetenshöjning i skapande uttrycksformer.

Ett språkprogram/policy håller på att utarbetas för stadsdelsförvaltningens förskolor. Detta ska omfatta alla barns språk- och kunskapsutveckling och därmed också förändra arbetssätten för barn med annat modersmål än svenska. Matematik och teknik är ett eftersatt område och i behov av utveckling liksom pedagogernas medvetenhet i ämnesområdet.

Både ute- och inommiljön behöver utvecklas så den blir mer lockande, utmanande och stimulerande samt inbjuder till mer fysiska aktiviteter och experimenterande där barnens intresse och behov får styra.

Pedagogerna behöver mer kunskap i pedagogisk dokumentation där barnen blir mer delaktiga och man använder mer av reflektion och analys.

Barns inflytande

Inom målområdet *barns inflytande* har förskolorna arbetat på ett mycket bra sätt för att nå målpuppfyllelsen och målet har uppnåtts.

Förskolorna behöver utveckla metoderna när det gäller att ta in barnens tankar kring vad de önskar att göra och arbeta mer systematiskt med intervjuer och observationer. Barnen bör få bli mer delaktiga i val av projekt samt förändring av ute- och inommiljön.

Förskola och hem

Inom målområdet *förskola och hem* har målet delvis uppnåtts.

Flera förskolor behöver utveckla, organisera och planera inskolningsperioden på ett bättre sätt.

Förskolorna behöver bli bättre på hur man använder pedagogisk dokumentation för att följa barns utveckling och lärande samt få en tydlig koppling mellan portfolio och individuell handlingsplan, då detta används vid utvecklingssamtalen.

Det krävs ett fortlöpande arbete med att se över alla informationskanaler, hur förskolorna kan bli tydligare samt vad och hur de informerar. Förskolorna har börjat utveckla sina hemsidor men de måste förbättras ytterligare.

Samverkan

Inom målområdet *samverkan med förskoleklassen, skola och fritidshemmet* har målet delvis uppnåtts.

Nya samarbetsformer behöver utvecklas på flera skolor för att skapa naturliga möten där barnen på förskolan får bekanta sig med skolans miljö och skolan kan närma sig förskolan för att utveckla en samsyn.

Utvecklingsområden

- Nämndmålen och kriterier för måluppfyllelse
- Kvalitetsarbetet
- Likabehandlingsplanerna
- Språkutveckling
- Föräldrainformation
- Samverkan med skolan

Åtgärder för utveckling

Nämndmålen och kriterier för måluppfyllelse

Stadsdelsförvaltningen kommer att föreslå omformuleringar av flertalet nämndmål inom förskoleverksamheten i nämndens verksamhetsplan och budget för 2010. Justeringarna kommer att göras utifrån den nya förskoleplanen för Stockholms stad, den nya kulturplanen samt förslaget till ny läroplan för förskolan.

Förvaltningen kommer också att utarbeta kriterier för måluppfyllelsen på central nivå och enheterna fortsätter att ta fram kriterier på förskolenivå.

Kvalitetsarbetet

För att ytterligare höja kvalitén fortsätter förskolecheferna, de pedagogiska ledarna och ytterligare två representanter per enhet med utbildningsförvaltningens utbildning i lokalt kvalitetsarbete. Det självvärderingsmaterial som stadsledningskontoret tagit fram kommer också att medföra mer strukturerade utvärderingar både på varje förskola, totalt inom enheten samt på stadsdelsnivå.

Den pedagogiska dokumentationen behöver utvecklas så den blir mer reflekterande och analyserande. Barnen behöver bli mer delaktiga i dokumentationen. Föräldrarna får med hjälp av pedagogisk dokumentation också mer kännedom om vad förskolan gör för att stödja barnet i sin utveckling. Utbildningssatsningar ska genomföras så att pedagogerna får mer kunskaper inom området.

Likabehandlingsplanerna

Likabehandlingsplanerna kommer att revideras utifrån den förändrade lagstiftningen 1 januari 2009. Skolverket har utformat allmänna råd om att främja likabehandling och förebygga diskriminering, trakasserier och kränkande

behandling som ska utgöra utgångspunkten för revideringen. Därefter ska planerna förankras både hos personal och föräldrar.

Språkutveckling

De pedagogiska ledarna ska ta fram förslag till ett språkutvecklingprogram/policy för stadsdelsförvaltningens förskolor. Detta kommer under utarbetandet att processas på förskolorna och därefter implementeras genom fortbildningssatsningar.

Föräldrainformation

Alla förskoleenheter behöver förbättra sina hemsidor och informationen i Jämför service på www.stockholm.se behöver kontinuerligt uppdateras. Information kommer också i större utsträckning att skickas till föräldrarna via e-post.

Samverkan med skolan

Samverkansöverenskommelsen mellan stadsdelsförvaltningen och utbildningsförvaltningen ska innehålla en handlingsplan för övergången mellan förskola och skola. Arbetet med en sådan plan har påbörjats och beräknas vara färdigställd till årsskiftet 2009/2010.

Kvalitetsredovisning upprättad av

Verksamhetsområdeschefen och utvecklingssekreteraren för barn och ungdom i samråd med förskolecheferna.

Bilaga

- 1:2 Rapport från inspektion av förskolorna Trollsländan, Sulvägen 22 och Skogsgläntan, Sulvägen 62 i Älvsjö 13/1-26/1 2009

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
KVALITETSAVDELNINGEN
INSPEKTIONS- OCH ANALYSENHETEN

SID 1 (18)
2009-02-26

FÖRSKOLEINSPEKTÖRER
HANS DAHLIN
BIRGITTA MAGNUSSON

TEL: 508 33 655
TEL: 508 33 635

Rapport
från inspektion av förskolorna
Trollsländan, Sulvägen 22 och
Skogsgläntan, Sulvägen 62 i Älvsjö
13/1 – 26/1 2009

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
UPPDRAG OCH GENOMFÖRANDE	3
OMRÅDEN SOM OMFATTAS AV INSPEKTIONEN	4
Utveckling sedan den senaste inspektionen.....	4
Systematiskt kvalitetsarbete och ledarskap	4
Normer och värden	4
Utveckling och lärande.....	4
Barns inflytande.....	4
Förskola och hem.....	4
Samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet	4
BESKRIVNING AV FÖRSKOLEENHETEN.....	5
Organisation.....	5
Barn och personal	6
SAMMANSTÄLLNING AV ENHETENS STYRKOR, SVAGHETER OCH BRISTER SAMT INSPEKTÖRERNAS FÖRSLAG PÅ UTVECKLINGSOMRÅDEN	7
Styrkor	7
Svagheter	7
Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning	8
Områden att utveckla.....	8
ENHETENS RESULTAT/MÅLUPPFYLLELSE.....	9
Systematiskt kvalitetsarbete och ledarskap	9
Strukturella förutsättningar	10
Normer och värden	11
Barn i behov av särskilt stöd	11
Likabehandlingsplan	12
Utveckling och lärande.....	12
Pedagogiskt innehåll och dess organisation.....	12
Språk och kommunikation samt logiskt tänkande	14
Pedagogisk dokumentation.....	14
Barns inflytande.....	15
Förskola och hem.....	15
Samverkan med förskoleklass, skola och fritidshem.....	16
TILL SIST	18

UPPDRAG OCH GENOMFÖRANDE

Enheten för inspektion utvärderar den pedagogiska verksamheten och främjar barns, ungdomars och vuxnas lärande genom att

- granska måluppfyllelsen utifrån nationella och kommunala styrdokument
- kontrollera efterlevnaden av nationella och kommunala riktlinjer
- granska hur förskolan/ skolan utvärderar sin egen verksamhet
- ge rekommendationer om vad som bör förändras och utvecklas

Vi genomför vårt uppdrag genom att

- läsa material som förskolan/skolan ställer till förfogande och även material från andra källor (ex. från Skolverket)
- intervjua elever/barn, personal och skolledning. Vid granskningen av förskolors verksamhet intervjuas föräldrar i stället för barn.
- observera verksamheten

Inspektionen följs upp på olika sätt beroende på skolform.

I första hand granskar vi måluppfyllelsen, det vill säga att vi bildar oss en så heltäckande bild som möjligt av hur målen i styrdokumenten tolkas och förverkligas på förskolan/skolan. Vi gör detta utifrån en prioritering av mål från läroplaner och andra nationella styrdokument. Dessutom bedömer vi hur riktlinjerna i dessa styrdokument följs, liksom mål och riktlinjer i Stockholms stads skolplan.

Förutom detta granskar vi förskolans/skolans förmåga att själv utvärdera sin kvalitet för att förbättra verksamheten. I bedömningen av verksamhetens kvalitet utgår vi även från Skolverkets Allmänna råd om kvalitetsredovisning, vars definitioner av begrepp inspektionen även använder. Hög kvalitet innebär enligt Skolverkets definition främst att verksamheten utmärks av att den väl:

- strävar mot och uppfyller nationella mål
- svarar mot nationella krav och riktlinjer
- uppfyller andra mål, krav och riktlinjer som är förenliga med de nationella (t.ex. skolplan, lokal arbetsplan och andra lokala planer)
- kännetecknas av en strävan till förnyelse och ständiga förbättringar utifrån de förutsättningar man har.¹

---

¹ Från Skolverkets "BRUK – för kvalitetsarbete i förskola och skola"

OMRÅDEN SOM OMFATTAS AV INSPEKTIONEN

Utveckling sedan den senaste inspektionen

Detta område finns med endast när en förskola följs upp eller inspekteras på nytt.

Systematiskt kvalitetsarbete och ledarskap

Detta område granskas främst utifrån Skolverkets allmänna råd om kvalitetsredovisning och Kvalitet i förskolan, Stockholms stads kvalitetsstrategi samt utifrån Läroplan för förskolan (Lpfö 98) och anvisningar gällande förskolan i budget 2009.

Normer och värden

Detta område granskas främst utifrån mål och riktlinjer i Läroplan för förskolan, anvisningar gällande förskolan i budget 2009, Skolverkets allmänna råd samt Lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever.

Utveckling och lärande

Detta område granskas främst utifrån mål och riktlinjer i Läroplan för förskolan, anvisningar gällande förskolan i budget 2009 och Skolverkets allmänna råd.

Barns inflytande

Detta område granskas främst utifrån mål och riktlinjer i Läroplan för förskolan och Skolverkets allmänna råd.

Förskola och hem

Detta område granskas främst utifrån riktlinjer i Läroplan för förskolan, anvisningar gällande förskolan i budget 2009 och Skolverkets allmänna råd.

Samverkan med förskoleklassen, skolan och fritidshemmet

Detta område granskas främst utifrån riktlinjer i Läroplan för förskolan, anvisningar gällande förskolan i budget 2009 och Skolverkets allmänna råd.

BESKRIVNING AV FÖRSKOLEENHETEN

Förskolorna Trollsländan och Skogsgläntan bildar en kommunal förskoleenhet inom Älvsjö stadsdelsförvaltning. Trollsländan med fyra avdelningar bytte namn vid årsskiftet, hette tidigare Vandrarskon och ligger på Sulvägen 22. Skogsgläntan med tre avdelningar är belägen på Sulvägen 62. Inspektionsrapporten sammanfattar hela enheten generellt men beskriver även områden där det finns skillnader mellan förskolorna.

Båda förskolornas lokaler är byggda för förskoleverksamhet och är belägna i friliggande hus med stora egna väl utrustade gårdar. Särskilt Skogsgläntans gård är utmanande och kuperad samt att Trollsländan gränsar till Kristallparken. Förskolorna är belägna i ett område bestående till stora delar av flerfamiljshus. De ligger på promenadavstånd från varandra med närhet till stora grönområden. Trollsländans lokaler i två plan har nyligen renoverats och byggts om, vilket under den tiden har försvårat förutsättningarna för att bedriva förskoleverksamhet. Avdelningarnas lokaler är rymliga och i stort överskådliga samt att en stor gymnastiksal finns för gemensamt bruk. Skogsgläntan är en traditionell förskolebyggnad i enplan från slutet av 60-talet och början av 70-talet som inrymmer en avdelning och två hemvister. I ett friliggande annex ligger ytterligare en småbarnavdelning. Skogsgläntans lokalmässiga förutsättningar är något begränsande till ytan sett med vissa svårigheter att överblicka rummen samt att gemensamma utrymmen saknas.

Organisation

Enheten leds av en förskolechef som har sitt kontor på Trollsländan. En heltids pedagogisk ledare finns även med uttalat uppdrag att driva och utveckla det pedagogiska arbetet. Den pedagogiska ledaren delar sin arbetstid mellan de två förskolorna 2,5 dag/vecka. Varje förskola har även en arbetslagsledare som har avsatt tid för vissa administrativa sysslor vilket även är delar av den pedagogiska ledarens arbetsuppgifter. På Skogsgläntan är den pedagogiska handledaren även arbetslagsledare. Det finns avdelningsansvariga personer i samtliga arbetslag med uttalat ansvar för den pedagogiska verksamhetens innehåll på respektive avdelning.

Respektive förskola har regelbundna personalmöten, APT, där förskolechefen och pedagogisk ledare deltar. Varannan månad i anslutning till APT förs övergripande pedagogiska diskussioner och varannan månad förfogar personalen själva över de två timmar som ligger i anslutning till APT. Morgonmöten sker dagligen för fortlöpande avstämning. Personalen har även egna avdelningsmöten för planering kvällstid samt också planering tillsammans var tredje vecka dagtid förutom enskild planeringstid. Fyra planerings- och utvärderingsdagar per år genomförs gemensamt inom enheten. Alla förskollärare har ytterligare två planeringsdagar bland annat för upprättande av arbetsplaner. För pedagogiska samtal och utvecklingsarbete genomförs metodmöten regelbundet för samtliga förskollärare samt fyra interna pedagogiska nätverk som all personal deltar i.

Barn och personal

I tabellen nedan redovisas antalet barn i grupperna samt antalet anställda på förskolorna beräknat i årsarbetare exklusive resurstöd.

Förskolorna Trollsländan och Skogsglantan

Förskola, avdelning	Avd typ	Barn/ avd	Antal Fsk*)	Antal Bsk mfl	Summa personal	Snitt barn per personal totalt	Fsk %
Trollsländan							
Ugglan	2,5-5 år	16	1	2	3	5,33	33%
Svalan	2,5-5 år	13	1,8	1	2,8	4,64	64%
Humlan	1-3 år	14	1	1,8	2,8	5,00	36%
Snigeln	1-3 år	11	0,8	1,9	2,7	4,07	30%
Stöd					1		
Totalt		54	4,6	6,7	11,3	4,78	41%
Skogsglantan							
Grodan	3-5 år	14	1	1	2	7,00	50%
Älgen	3-5 år	14	1	1	2	7,00	50%
Myran	1-3 år	13	1	1,9	2,9	4,48	34%
Fjärilen	1-3 år	13	0	2,8	2,8	4,64	0%
Stöd					0,65		
Totalt		54	3	6,7	9,7	5,57	31%
Totalt enheten		108	7,6	13,4	21	5,1	36%

* förskollärare eller motsvarande vilket menas fritidspedagog eller lärare med examen från en statlig lärarutbildning mot de yngre åldrarna.

- Andel förskollärare: 36 % (Stadens genomsnitt är 38%)
- Barn/ personal: 5,1 (Stadens genomsnitt är 4,9 barn/personal)

SAMMANSTÄLLNING AV ENHETENS STYRKOR, SVAGHETER OCH BRISTER SAMT INSPEKTÖRERNAS FÖRSLAG PÅ UTVECKLINGSOMRÅDEN

Vårt uppdrag som inspektörer är att granska och utvärdera enhetens resultat. Med resultat menar vi enhetens förmåga att sträva mot de nationella och kommunala målen samt efterleva de riktlinjer och krav som finns i styrdokumentet. Våra bedömningar presenteras utförligare under rubriken ENHETENS RESULTAT/ MÅLUPPFYLLELSE.

Styrkor

Vår inspektion har visat att Skogsgläntan och Trollsländan utmärks av ett antal styrkor, bland annat dessa:

- Det finns förutsättningar och organisation för ett systematiskt kvalitetsarbete.
- Det finns en tydlig pedagogisk styrning och förutsättningar för en lärande organisation genom dokument, kompetensutveckling och handledning.
- Enheten har en väl befästa värdegrund samt förankrade åtaganden.
- Personalens väl beskrivna arbetssätt med att stödja barns sociala och empatiska förmåga ger god grund i arbetet med normer och värden samt barns inflytande.
- Förskolorna genomför ett gott pedagogiskt arbete med natur och miljö.
- Den pedagogiska dokumentationen återkopplar aktiviteter till barnen och synliggör verksamheten delvis för föräldrarna.
- Förskolorna har varierande former för föräldrasamverkan.
- Enheten har väl fungerande samarbete med skolans verksamheter.

Svagheter

Vår inspektion har visat att det finns vissa områden som Skogsgläntan och Trollsländan delvis brister i, bland annat följande:

- Förskollärare saknas på en av enhetens avdelningar.
- Förskolorna bedömer i olika grad sin måluppfyllelse, dvs. resultatet av vad använda arbetssätt och metoder lett fram till för ny kunskap hos barnen.
- Enheten har ännu inte diskuterat sig fram till och lagt fast en pedagogisk plattform som innehåller en gemensam syn på barns lärande och hur kunskap byggs upp enligt läroplanens intentioner.
- Inom det mångkulturella uppdraget saknas strategier för arbetet med flerspråkiga barn.

Brister som enheten måste åtgärda utifrån gällande lagstiftning

- Likabehandlingsplanen måste bättre förankras hos föräldrarna och ytterligare bearbetas i personalgrupperna.

Områden att utveckla

Vi bedömer att följande utvecklingsområden, som kan utgå från såväl styrkor som svagheter, bör prioriteras:

- Utarbeta en gemensam grundsyn på barns lärande och hur kunskap byggs upp som utgångspunkt för det pedagogiska arbetets innehåll och struktur.
- Vidareutveckla de gemensamma ambitionerna kring hur ett projektinriktat arbetssätt skapar förutsättningar för en helhetssyn på lärande och barns inflytande.
- Vidareutveckla de pedagogiska miljöerna, framförallt för de yngre barnen, till att bli mer spännande och utmanande med större tillgång till konstruktions- och skapande material.
- Vidareutveckla strategierna för arbetet med flerspråkiga barn inom det mångkulturella uppdraget.
- Vidareutveckla den pedagogiska dokumentationen till ett planerings-reflektions- och arbetsverktyg för personalen och för vidare utveckling av verksamheten.
- Vidareutveckla jämställdhetsarbetet genom att diskutera och dokumentera arbetssätt för en genusmedveten pedagogik.

ENHETENS RESULTAT/MÅLUPPFYLLELSE

Systematiskt kvalitetsarbete och ledarskap

Vi bedömer att förskoleenheten har goda förutsättningar för ett systematiskt kvalitetsarbete med klar ledningsstruktur och organisation, vilket vi ser som en styrka. Ett tydligt ledarskap, lokala styrdokument, dokumenterad ansvarsfördelning och mötesforum som stödjer organisationen skapar delaktighet för alla medarbetare och ger strukturer för målstyrning. Det framgår klart att enhetens verksamhet utgår från läroplanens mål och intentioner och enhetens åtagande är väl förankrade och omsatta. Tydlig pedagogisk styrning och kompetensutveckling samt en intern lärande organisation ger även bra premisser för kvalitetsarbete. För att ytterligare förtydliga det systematiska kvalitetsarbetet och bättre leva upp till sina åtaganden, bör man dock förbättra formerna för föräldrarnas möjligheter till delaktighet i planering och utvärdering. Även den pedagogiska dokumentationen kan vidareutvecklas till att också vara ett arbetsverktyg för att analysera, utvärdera och utveckla verksamheten vidare.

Det pedagogiska arbetet följs upp löpande i vardagen, vid planeringstillfällen och utvärderas mer strukturerat i slutet av varje termin. Flera typer av mallar finns framtagna för planering och självvärdering som personalen beskriver vara till stort stöd. Vi bedömer dock att förskolorna i olika grad bedömer sin måluppfyllelse, dvs. resultatet av vad använda arbetssätt och metoder lett fram till för ny kunskap hos barnen. En ny mall för att följa upp åtagandena på arbetslagsnivå har introducerats för att underlätta och tydliggöra sammanfattningen av enhetens övergripande kvalitetsredovisning. Vi anser att det finns en klar röd tråd genom enhetens lokala dokument med koppling till nämndmål och nationella styrdokument vilket tydliggör målstyrningen. Vid inspektionen har varje förskola för sig upprättat verksamhetsberättelse och kvalitetsredovisning, något som förskolechefen framhöll skulle samordnas till enhetsövergripande dokument under kommande verksamhetsår. Detta bedömer även vi kommer att underlätta målstyrningen.

Kvalitetsredovisningen beskriver enhetens förutsättningar och kvalitetsarbete. Där görs också en uppföljning av läroplanens övergripande mål samt enhetens åtaganden med arbetssätt, resultat, analys och bedömning av måluppfyllelse. Prioriterade områden för utveckling är jämställdhet, hälsa, språk och föräldrasamverkan. Vår bedömning är dock att resultatet i kvalitetsredovisningen tydligare kan beskriva vad arbetssätten lett fram till för ny kunskap hos barnen. Ledningen beskrev i intervjun att man nu har börjat arbeta fram kriterier för bedömning av måluppfyllelse vilket vi anser kommer att underlätta och tydliggöra utvärderingsarbetet betydligt.

Med kvalitetsredovisningens resultat och med stadsdelsnämndens mål som utgångspunkt tar avdelningsansvariga fram ett förslag till arbetsplan. Detta förankras sedan på förskolorna genom att samtlig personal görs delaktiga och får

lämna synpunkter. Enhetens verksamhetsplan utarbetas därefter utifrån arbetsplanerna och beskriver verksamhetsidé, värdegrund samt åtaganden med arbetssätt och uppföljning. Personalstrategiska ambitioner och arbetsmiljöplan är en del av verksamhetsplanen och följs upp i verksamhetsberättelsen.

Utifrån åtaganden och utvecklingsområden bedömer vi att kompetensutvecklingen väl sammanfaller med enhetens ambitioner. Vi bedömer dessutom att enhetens förmåga att ta vara på intern kompetens är ett gott exempel och man är på god väg att bli en lärande organisation. Förutom kurser och fortbildning finns interna nätverk utöver stadsdelsövergripande satsningar. Vidare ger den pedagogiska ledaren praktisk handledning och stöd samt kan mer långsiktigt styra utvecklingen genom riktad kompetensutveckling.

Vi bedömer att personalens tidsmässiga förutsättningar för planering och reflektion är relativt goda på förskolorna. Förskollärarna har i teorin fler timmar än barnskötarna avsatta för planering per vecka. Dock beskrev personalen att det varit svårt att fullt ut använda den avsatta tiden till planering på grund av frånvaro och personalbyten. Då enheten har som ett av sina prioriterade områden att utveckla pedagogisk dokumentation är det viktigt att dessa krav möts med rimliga förutsättningar för genomförande. Ledningen framhöll att stora satsningar gjorts under hösten för att stödja personalen i att lägga upp planeringsarbetet både tids- och innehållsmässigt. De tekniska förutsättningarna ansåg personalen som tillräckliga, vilket är en uppfattning vi delar.

Strukturella förutsättningar

Förskoleenheten har enligt vår bedömning relativt goda strukturella förutsättningar att genomföra sitt uppdrag. Förskollärartätheten är 36 % vilket är marginellt under stadens genomsnitt. Dock saknar en avdelning förskollärare. Snittvärdet på 5,1 barn/personal ger goda förutsättningar. Ytterligare en förutsättning som vi anser påverkar är att avdelningspersonalen har arbetsuppgifter i köken i anslutning till måltiderna eftersom förskolorna har catering istället för kökspersonal. Detta är något som bör tas i beaktande vid planering av personalbemanning, vilket ledningen framhöll att man schematekniskt gör i dagsläget.

Förskolorna har tidigare haft en del personalomsättning vilket har försvårat kontinuitet och påverkat verksamhet och arbetsklimat. Ledningen framhöll dock att stora ambitioner satsas på att rekrytera förskollärare och att skapa beständighet i arbetslagen. Personalen och föräldrarna beskrev personalsituationen som betydligt stabilare i nuläget.

Förskolornas lokaler varierar något i storlek och utformning men är generellt väl anpassade för förskoleverksamhet. Trollsländans nyrenoverade lokaler, i två plan med stora gemensamma utrymmen, är väl tilltagna och relativt lätta att avdelningsvis överblicka. Skogsglädan har något begränsade ytor, då främst för de äldsta barnens hemvister, och en avdelning ligger i ett angränsande hus. Båda förskolorna har egna gårdar som ger goda möjligheter till uteverksamhet och har närhet till naturen.

Normer och värden

Enheten har en gemensam värdegrund byggd på begreppen "respekt, demokrati och miljö". Dessa begrepp har tagits fram utifrån föreläsningar, i diskussioner på personalens planeringsdagar och även i diskussioner med föräldrar. Värdegrunden bryts sedan ner på avdelningarna i form av olika arbetssätt. Vi bedömer att den väl förankrade värdegrunden som bygger på läroplanens intentioner är en styrka för enheten.

Personalen har i inspektionens olika sammanhang beskrivit hur de pratar med barnen om värdeorden och konkretiserar detta med bilder ur verksamheten. De dramatiserar även olika situationer för barnen med hjälp av dockor och är noggranna med hur de själva agerar som förebilder. De äldre barnen kan i vissa fall vara med att formulera sina egna "trivselregler" och tillsammans med dem läser personalen böcker kring värdefrågor, exempelvis boken "Vilda säger nej". Personalen betonar vikten av att stärka barnens självförtroende genom att lyfta det som är positivt.

Vi bedömer att personalen har goda strategier för att stödja barnens sociala och empatiska förmåga. Personalen hjälper barnen att lösa konflikter genom att sätta ord på det som hänt, uppmana till att lyssna på varandra och är själva noggranna med att inte värdera och bedöma situationerna. Även här används dramatisering som ett arbetssätt och personalen framhåller sin betydelse som förebilder. Personalen uppmanar även barnen att hjälpa varandra och att sätta ord på sina känslor. För att barnen ska få ta ansvar för sina egna handlingar och förskolans miljö är barnen delaktiga i förskolans vardagliga rutiner som att duka och diska.

Enheten åtar sig i sin verksamhetsplan att barnen "skall få ökad förståelse för jämställdhet". Detta har diskuterats på fortbildningsdagar, APT och i enhetens nätverk. Personalen beskrev i intervjuerna hur de är observanta på sitt eget förhållningssätt samt diskuterar hur barnen använder miljö och material. Detta har lett till att förskolorna har förändrat färgsättningar i de pedagogiska miljöerna, val av böcker samt att nya material för exempelvis experiment lagts till. Vår bedömning är dock att enheten ytterligare kan utveckla sina former för en genusmedveten pedagogik med fördjupade diskussioner och genom att tydligare dokumentera sina arbetssätt. Detta är redan definierat som utvecklingsområde i enheten.

Barn i behov av särskilt stöd

Vi bedömer att enhetens förskolor har en väl känd, dock ej dokumenterad, strategi för hur personalen ska gå till väga när de ser att verksamheten har svårigheter att möta barnens behov. Vid osäkerhet gör personalen i arbetslaget observationer samt diskuterar och förändrar utifrån dessa. Vid behov förs samtal med föräldrar, förskolechef och pedagogisk ledare. När de egna resurserna inte räcker till finns möjlighet att söka extra resurser från stadsdelen. Om extra resurser beviljas kan förskolorna själva använda dessa på bästa sätt och utifrån den prioriteringen upprätta en handlingsplan som sedan följs upp. Det finns inget stödteam inom

stadsdelen. När enhetens egen kompetens inte räcker till söker man istället stöd från BVC, habilitering eller externa konsulter. Personalen ansåg dock att även om de saknar ett stödteam i stadsdelen så kunde de oftast få det stöd de efterfrågade.

Likabehandlingsplan

Diskrimineringslagen (2008:567) ålägger förskola och skola att inte bara ingripa vid kränkande handlingar utan aktivt förebygga kränkande behandling. Förskolan är skyldig att upprätta en likabehandlingsplan som ska revideras årligen.

Enhetens förskolor har upprättat en likabehandlingsplan enligt gällande lagstiftning och vår bedömning är att det finns arbetssätt utifrån enhetens värdegrund som stöder planen. Vid framtagning av planen har dock samverkan med personal och föräldrar inte fullt ut motsvarat lagens intentioner även om planen beskriver sådana ambitioner. Föräldrar och personal har ändå på olika sätt informerats om planens innehåll och syfte. Inför den årliga revideringen av planen bör det framgå på vilket sätt personal och föräldrarna görs delaktiga i uppföljning och revidering av planen.

Utveckling och lärande

Pedagogiskt innehåll och dess organisation

Förskolorna har något olika inriktning eller profilering där Trollsländans friluftsförskola tydliggörs med Friluftsförskolans metodmaterial medan Skogsglädjan vill framhålla skapande verksamhet mer generellt. I verksamhetsplanen läggs fokus i åtagandena på att barnen ska "stimulera sin förmåga att kommunicera med andra, bland annat genom den fria leken" och "ges möjlighet att utveckla sin förmåga att lyssna, berätta, reflektera och ge uttryck för sina uppfattningar". Personalen tog fasta på värdeorden "respekt, miljö och demokrati" när de förmedlade vad det pågående utvecklingsarbetet fokuserar på.

Ledningen beskrev att man ännu inte diskuterat sig fram till och lagt fast en pedagogisk plattform som innehåller en gemensam syn på barns lärande och hur kunskap byggs upp enligt läroplanens intentioner. Ledningen framhöll och är medveten om att detta bör beläggas ännu mer djupgående. Detta anser vi skulle gagna den pedagogiska strukturen och innebära goda förutsättningar för det fortsatta arbetet med utveckling och lärande. Enligt vår mening skulle det även skapa förutsättningar för att vidareutveckla ett projektinriktat arbetssätt med ett helhetsperspektiv.

Personalen framhöll hur man observerar barnen för att uppmärksamma deras intressen och utifrån detta planerar verksamhetens innehåll. Man beskrev på olika sätt ambitioner med att organisera det pedagogiska innehållet utifrån ett temaorienterat arbetssätt och hur de kompletterar detta med projekt och mer fasta veckovisa återkommande aktiviteter. Trygghet i rutiner är viktigt och något man värnar om, då speciellt för de yngsta barnen, exempelvis är pottråning och

påklädning något personalen även beskrev som projektarbeten. Gemensamt är att barnen ofta delas in i smågrupper och generellt kan man säga att tisdag, onsdag och torsdag erbjuder tvärgruppsverksamhet med teman/projekt som skogen, skapande verksamhet eller rörelse. Då personalen beskrev hur de organiserar den pedagogiska verksamhetens innehåll så varvas enligt vår bedömning tema, projekt och fasta aktiviteter vilket inte alltid skapar tydlighet vad gäller syfte och innehåll. Vi anser att förskolornas pedagogiska struktur skulle kunna vidareutvecklas genom att utgå från en gemensam syn på kunskap och lärande som ytterligare skulle befästa ett mer utforskande och tematiskt arbetssätt, enligt läroplanens intentioner. Detta var också något både ledning och personal även uttryckte ambitioner kring. Det skulle enligt vår mening ge barnen fler tillfällen till eget undersökande och lärande där läroplanens mål omsätts i ämnesövergripande teman utifrån en helhetssyn på lärande. Den beskrivning vi fick av personalen för de äldre barnen på Skogsgläntan av hur ett projektorienterat arbetssätt omsätts, med process-beskrivningar av barns lärande, anser vi är ett gott exempel.

Vid inspektionen framhöll personalen den pedagogiska miljöns betydelse för barns lek och gemenskap. De beskrev att miljö och material anpassas efter barngruppen och att miljöerna ska vara tydliga och konkreta så att barnen ser vad som erbjuds. Vi kunde se att vid hyllor finns bilder och ordbilder som visar på var materialet ska finnas. Ibland kan ett rum enligt personalen ändra karaktär utifrån ett pågående projekt. Vår bedömning är att de pedagogiska miljöerna på förskolorna är tydliga med tankar kring stationssystem men behöver utvecklas vidare, vilket bekräftades av personal och ledning. På exempelvis Grodan på Skogsgläntan har man trots relativt trånga förutsättningar på ett positivt sätt förstärkt funktioner i miljön med ljussättning. Några avdelningar är dock möblerade med höga möbler anpassade för vuxna och på vissa avdelningar är materialet relativt begränsat och otillgängligt placerat. Vi anser att miljöerna bör vidareutvecklas till att bli mer spännande och utmanande och med delvis större tillgång till konstruktions- och skapande material, då främst för de yngsta barnen. Ledningen beskrev en påbörjad strategi för detta utvecklingsarbete.

Den yttre miljön har stor betydelse för verksamheten med närområdets grönområden som ofta besöks. Trollsländan använder regelbundet Friluftsrådets metodmaterial "Knopp, Knytte och Mulle". Barnen uppmärksammas på och följer naturens växlingar och ofta tas naturmaterial hem till förskolan för att ingå i skapande verksamhet. Vi bedömer att barnen får god insikt i och förståelse för naturen och dess växlingar. Barnen deltar även i någon form av ekologiskt arbete såsom viss källsortering, även om det är ett område man vill utveckla vidare för att bättre uppfylla intentionerna i läroplanen, vilket är en uppfattning vi delar.

Enheten har som ett av sina pedagogiska åtaganden att barn "skall få erfarenhet av den kulturella mångfalden". När det gäller förskolans mångkulturella uppdrag beskrev dock inte ledning eller personal någon uttalad strategi för hur det omsätts i praktiken. Närmare hälften av förskolornas familjer har annan kulturell bakgrund än den svenska vilket man dock försökt ta fasta på och använda sig av. Personalen

gav vissa exempel såsom att göra flaggor, kartor, skriva och uttala "Hej" eller "Välkommen" på flera språk samt att prata om olikheter i ett vidare perspektiv. Modersmålsstöd erbjuds inte i någon organiserad form. Vi anser att förskolorna bör diskutera och konkretisera vad det innebär att omsätta läroplanens intentioner för hur "barn med ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål (Lpfö98)". Genom att dokumentera strategier för arbetet med flerspråkiga barn anser vi att arbetet bättre skulle synliggöras för föräldrarna. Enheten kan då även följa upp och utvärdera arbetet på ett tydligare sätt.

Språk och kommunikation samt logiskt tänkande

Det framgår i verksamhetsplanen att "Vi åtar oss att stärka ditt barns språk och kommunikationsförmåga" vilket bryts ner i delåtaganden, kriterier och arbetssätt. Vi bedömer att personalen kunde beskriva ett språkutvecklande arbetssätt och ett förhållningssätt där vikten av att lyssna och samtala med barnen framhölls som viktigt. Sång och sagoläsning sker dagligen och litteratur är tillgängligt. Exempelvis har man på några avdelningar "bokdagar" då barnen tar med sig böcker hemifrån. Personalen framhåller samlingen som ett bra tillfälle för barnen att få talutrymme, att berätta inför grupp och lära sig lyssna. Symboler och ordbilder är rikligt anslagna.

Material som utvecklar och utmanar det matematiska tänkandet finns i varierande grad och med skiftande tillgänglighet på avdelningarna. Vid intervjuerna betonade personalen främst alla vardagliga tillfällen då barnen räknar och sorterar där matematik vävs in i meningsfulla sammanhang. Material för bygg och konstruktion erbjuds tillgängligt men endast i sparsam omfattning hos de yngsta barnen. Vi anser att material som ger barnen möjligheter att exempelvis väga, mäta, sortera och experimentera självständigt kan synliggöras och kompletteras ytterligare.

Pedagogisk dokumentation

Personalen framhöll goda ambitioner med dokumentationen av det enskilda barnets arbeten i en portfolio. De beskrev att syftet med portfolion är att synliggöra lärandet för barnet samt för att delvis även ge föräldrarna återkoppling. Portfolion är nyligen påbörjad med ett gemensamt fliksystem och arbetet har kommit olika långt. Vi kunde under inspektionen se dokumentation av genomförda aktiviteter och projekt anslagna. Personalen beskrev att de använder dokumentationen främst för återkoppling till barnen och att åskådliggöra verksamheten för föräldrarna. Vi bedömer att förskolorna kan vidareutveckla den pedagogiska dokumentationen till att mer aktivt användas i det pedagogiska arbetet, som underlag för reflektion, självvärdering och planering samt utveckling av verksamheten. Enligt Skolverkets allmänna råd, Kvalitet i förskolan framgår att "pedagogisk dokumentation är ett kollektivt arbetsverktyg för att synliggöra och granska den egna praktiken och som bygger på ett gemensamt reflektionsarbete." Vi vill framhålla som positivt att pedagogisk dokumentation är ett högt prioriterat utvecklingsområde av både ledning och personal.

Barns inflytande

Förskolorna har som åtagande i verksamhetsplanen att barnen ska få "inflytande utifrån sina behov och intressen". Utifrån detta har förskolorna och avdelningarna tagit fram arbetssätt. Vår bedömning är att förskolorna genom detta, och sitt väl förankrade arbete med normer och värden, är på god väg att uppfylla läroplanens intentioner kring barns inflytande och ansvar.

Personalen beskrev i intervjuerna en ambition att barnens intressen ska påverka innehåll och utveckling av de olika projekten. De beskrev även hur deras förhållningssätt till barnens önskemål är viktigt, att lyssna på de större barnen och tolka de yngre barnens önskemål samt att inte ha onödiga regler. På Skogsgläntan har man startat ett arbete med Barnråd som innebär att ett barn från varje avdelning kan framföra önskemål som sedan följs upp och återkopplas. Trollsländan har en aktivitet, "Önskefredag", där barnens önskemål styr innehållet. Detta kan utvecklas till att bli goda exempel på hur barn kan få erfarenhet av demokratiska processer och förståelse för vad deras önskemål lett fram till. Personalen framhöll även den pedagogiska miljöns betydelse för barnens valmöjligheter och inflytande samt att barnen tas med i förändringar av den pedagogiska miljön. Vår bedömning är dock att den pedagogiska miljön ytterligare kan utvecklas, särskilt för de yngre barnen, för att ge barnen större självständigt inflytande. Dessutom kan den pedagogiska dokumentationen utvecklas till att bli ett ännu mera användbart verktyg i arbetet kring barns inflytande, bland annat i planering och utvärdering av projekten. Vi anser som tidigare i rapporten att en utveckling av det projektorienterade arbetssättet, med en helhetssyn på lärande, även skulle gynna barnens inflytande.

För att barnen ska kunna ta ansvar arbetar förskolorna med tydlighet både kring rutiner och miljö. Barnen får ta ansvar genom att hjälpa till i olika rutinsituationer som att duka, städa, bädda och klä på sig. De kan även genomföra olika ansvarsområden som att hålla i samlingen. Barnen uppmuntras till att hjälpa varandra och vara varsamma med miljö och material. Personalen beskrev att arbetet med barns inflytande lett fram till förändringar i miljön, nya projekt och ökad självkänsla hos barnen.

Förskola och hem

Varje förskola beskriver i sina arbetsplaner arbetssätt för att åstadkomma en god föräldrasamverkan. Vi bedömer att enheten i stort lever upp till de riktlinjer för samverkan mellan förskola och hem som beskrivs i läroplanen. Det finns flera former för samverkan och information. Dock bör man vidareutveckla former för föräldrarnas möjligheter till delaktighet i planering och systematisk utvärdering för att fullt ut leva upp till sina åtaganden. Positiva åtgärder som man redan vidtagit är att enheten använder resultatet från stadens brukarundersökning som underlag för

diskussioner på föräldrasammankomster. Exempelvis har tre fokusområden identifierats som förskoleråden ska arbeta vidare med. Frågeställningarna ska belysa och ta reda på vad föräldrarna anser om hur verksamheten ska fungera för att bli bra eller bättre inom fokusområdena som huvudsakligen tar upp information, inflytande och förutsättningar för lärande.

Föräldrarna får fortlöpande information kring barnet och verksamheten främst i den dagliga kontakten. Information sker också genom almanackor, anslagstavlor och informationsbrev. Även ledningen skriver regelbundet brev till föräldrarna med övergripande information. Personalen visar upp verksamheten med bilder och pedagogisk dokumentation från olika aktiviteter och temaarbeten. Båda förskolorna har förskoleråd där föräldrarepresentanter, personal och ledning träffas två gånger per termin. Utöver detta ordnas föräldramöten, samkväm och drop-infika samt firande av traditioner. Idélådor och "Ris och Ros-listor" finns i hallarna men används i liten utsträckning av föräldrarna.

Utvecklingssamtal erbjuds varje termin där en individuell utvecklingsplan för varje barn upprättas och följs upp. Personalen har ansvarsbarn och inför samtalen skapar man sig tillsammans med kollegorna en gemensam bild av barnen på sin avdelning. Det finns ett för enheten gemensamt underlag för den individuella utvecklingsplanen som personalen beskrev fungerade olika bra och var till viss del svårt att tillämpa i praktiken. Underlaget är relativt omfattande och avancerat och kan, enligt vår bedömning, innebära en risk för att hamna i bedömningar av barnets prestationer, vilket inte är enligt läroplanens intentioner. I Skolverkets allmänna råd, Kvalitet i förskolan framgår: "Som underlag för samtalet kan personalen ha olika former av dokumentation som visar på vilket sätt förskolan bidragit till barnets trivsel, utveckling och lärande." Ledningen beskrev dock planer på att revidera samtalsunderlaget.

I samtal med föräldrarepresentanter framkom att de i stort är nöjda med verksamheten och med personalens bemötande, att det känns tryggt och att barnen trivs. De var också relativt nöjda med informationen från sin avdelning och förskola men efterlyste mer ingående information om verksamhetens innehåll. Viss oro framfördes över den personalomsättning som funnit på båda förskolorna men förmedlade också en bild av att det blivit stabilare. Föräldrarna uppskattade utemiljöerna och uteverksamheten. Dock efterlystes förtydliganden om innehåll och omfattning av den friluftprofil som Trollsländan har.

Samverkan med förskoleklass, skola och fritidshem

Vår bedömning är att förskoleenheten och skolornas verksamheter har en väl fungerande strategi för samverkan kring barnens övergång. Det finns en handlingsplan som utgör en ram för Trollsländans och Skogsgläntans samverkan med den mest närliggande skolan, Solbergaskolan. Planen är under revidering och utveckling. Ledningen och personalen var nöjda med samverkan och de föräldrar vi samtalade med som har erfarenheter av övergång till skolan instämde i detta.

TILL SIST

Förskoleenheten med Trollsländan och Skogsglántan är en organisation som i mångt och mycket är präglad av nystart där strukturer och planering på olika sätt håller på att ta form. Detta trots att förskolorna varit igång sedan länge. Tidigare chefsbyten och personalomsättning har försvårat förutsättningarna att bedriva långsiktigt kvalitetsarbete och god förskoleverksamhet. Med medvetet ledarskap och uttalad målstyrning är ambitionerna nu klargjorda. Den tydliga pedagogiska ledningen bidrar även till helhetsintrycket av en i hög grad målmedveten styrning av hur förskolans uppdrag ska omsättas. Enhetens ambitioner att lyfta fram goda exempel ger uppmuntran och bekräftan till personalen och lägger grunden för en lärande organisation.

Personalen har under inspektionen med engagemang visat på en verksamhet med fokus på barns grundläggande behov och intressen. Det vi bedömt som gemensamma styrkor är arbetet med normer och värden; den väl förankrade värdegrunden, där personalens goda förhållningssätt i mötet med barnen och varandra är centralt. Det uttalade profilområdet kring natur och miljö är väl beskrivet och omsatt. Likaså är enhetens åtaganden konkretiserade och på olika sätt dokumenterade. Ledning och personal beskriver stora ambitioner med att utveckla pedagogisk dokumentation till ett arbetsverktyg för planering och verksamhetsutveckling.

Vi anser att det här finns en utmaning i att balansera utvecklingstakten så att förståelse för måluppfyllelse går hand i hand med metodutveckling. Den pedagogiska verksamhetens innehåll skulle enligt vår mening gagnas av att man arbetar fram en gemensam grundsyn på barns lärande och hur kunskap byggs upp. Detta för att skapa förutsättningar för ett mer ämnesövergripande tematiskt helhetstänkande kring utveckling och lärande. Vidare anser vi att enheten skulle vinna på att fördjupa sitt mångkulturella arbete genom att upprätta strategier för flerspråkighet. Detta utifrån det faktum att nästintill hälften av barnen i förskolorna är flerspråkiga och tillhör familjer som har olika etnisk tillhörighet. Vi bedömer viljan och förutsättningarna att vidareutvecklas som mycket goda inom enheten.

Hans Dahlin
Birgitta Magnusson, rapportansvarig
förskoleinspektörer

I enlighet med strategin kommer personal från skolan ut till förskolorna för att träffa barnen och förskolans personal hälsar på i skolorna under verksamhetsåret. Skolan bjuder även in till teaterföreställningar och exempelvis julgransplundring för att barnen ska bekanta sig skolans miljöer och personal, något vi kunde se under vårt besök. Skolans personal deltar också vid föräldramöten på förskolan. I de fall där föräldrar väljer andra skolor försöker förskolorna vara behjälpliga så långt det är möjligt men här får föräldrarna ta ett större ansvar.

Alla föräldrar erbjuds överlämnandesamtal där förskolans och skolans personal deltar tillsammans med föräldrarna. Vi anser att detta är viktigt för att överbrygga verksamheternas olika sekretess. Dokumentation kring barnet lämnas som portfolio över till föräldrarna som sedan avgör vad som förs vidare till skolan. För barn som har extra stöd i förskolan finns dock en tydlig rutin för överlämning och samtal, här är föräldrarna alltid involverade.